

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
WYŻSZA SZKOŁA PRZEDSIĘBIORCZASCI I ADMINISTRACJI W LUBLINIE
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕРЕЗІВСЬКЕ ВИЩЕ ПРОФЕСІЙНЕ УЧИЛИЩЕ ОНПУ
ОДЕСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРИ
ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АЕРОКОСМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ.
М.Є. ЖУКОВСЬКОГО «ХАІ»

*Світлій пам'яті нашого друга та колеги
Сергія Харлампійовича Яворського
присвячується*

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-практичної конференції
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ДЕРЖАВНО–ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»
21-23 червня 2017 року, м. Одеса**

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання державно-правового розвитку України» містить тези наукових праць, у яких розглядаються: сучасний стан та перспективи розвитку національної правової системи України, реформи в сфері державного управління України в рамках вивчення міжнародного досвіду та розкриття вітчизняних реалій, трансформаційні процеси в сучасному українському суспільстві, державі та економіці. Особливо увагу приділено характеристиці української політичної системи та пошукам шляхів підвищення ефективності її функціонування. Також розглянуто філософський, історичний та культурологічний аспекти суспільно-політичного розвитку України. Не залишилася осторонь й державна інформаційна політика в нашій країні та шляхи її реалізації.

Редакційна колегія:

Марущак В.П. – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри права і законотворчого процесу Одеського регіонального інституту державного управління Національної Академії державного управління при Президенті України;

Білоусов О.С. – доктор політичних наук, професор кафедри правознавства Одеського національного політехнічного університету;

Чістякова І.М. – кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри правознавства Одеського національного політехнічного університету;

Гегечкорі О.В. – доцент, доцент кафедри соціальних та правових дисциплін Національної академії Національної гвардії України;

Прилуцька А.Є. - канд. філос. наук, проф. ХАІ, завідувач кафедри документознавства та української мови, Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»;

Гладка Т.І. - кандидат наук з державного управління, викладач кафедри філософії і суспільних наук, Вищий державний навчальний заклад України «Українська медична стоматологічна академія» (м. Полтава);

Шевченко В.П. – директор Березівського вищого професійного училища ОНПУ, викладач вищої категорії, відмінник освіти України;

Шевченко Г.О. – заступник директора з навчально-методичної роботи та міжнародних зв'язків Березівського вищого професійного училища ОНПУ, викладач вищої категорії;

Кривдіна І.Б. – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри правознавства Одеського національного політехнічного університету (відповідальний секретар);

Моїсєєва Т.М. – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри правознавства Одеського національного політехнічного університету.

Рецензенти:

Пахомова Т.І. – доктор наук з державного управління, професор кафедри права і законотворчого процесу Одеського регіонального інституту державного управління Національної Академії державного управління при Президенті України;

Сухотеріна Л.І. – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри політології Одеського національного політехнічного університету;

Оганісян М.С. – кандидат філософських наук, доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування Одеського регіонального інституту державного управління Національної Академії державного управління при Президенті України.

Актуальні питання державно–правового розвитку України:
Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої світлій пам'яті нашого друга та колеги Сергія Харлампійовича Яворського (21-23 червня 2017 р., м. Одеса). – К.: Каравела, 2017. – 148 с.

ЗМІСТ

Оборський Г.О. Реформування освіти в Україні в контексті реалізації євроінтеграційного напрямку.....	6
---	---

СЕКЦІЯ 1 «НАЦІОНАЛЬНА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»

Букач В.М. Правова культура.....	10
Латишева В.В. Аналіз законодавчих новацій щодо регулювання діяльності органів державної виконавчої служби України.....	12
Львова Є.О. До питання про сучасні тенденції та межі реконструкції конституційних принципів.....	15
Чістякова І.М. Інститут поліцейського омбудсмену в Україні.....	17
Шевченко Б.Г. Правова освіченість та сучасна студентська молодь України.....	20

СЕКЦІЯ 2 «РЕФОРМИ В СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ»

Бачинська К.В. Державна власність в руслі конституційного процесу...21	
Гладка Т.І. Розвиток галузі охорони здоров'я України в умовах децентралізації влади.....	23
Зембровські Т. Польський досвід регулювання ринку сільськогосподарських земель очима українських науковців.....	27
Марущак В.П. Державне управління – генератор розвитку соціально-економічних процесів.....	31
Оганісян М.С. Подолання корупції в Україні: міф чи реальність?.....	35
Чабанова К.І. Аспекти впровадження реформ в контексті Угоди про асоціацію Україна-ЄС.....	37

СЕКЦІЯ 3 «ДЕРЖАВНА СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА І СОЦІАЛЬНА СФЕРА В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕФОРМУВАННЯ»

ЗНАЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Бабіна В.О. Значення гуманітарних дисциплін у процесі виховання патріотизму у студентської молоді.....	40
Карагяур В.І. Спілкування як механізм соціальної взаємодії.....	43
Кривдіна І.Б. Роль Організації Об'єднаних Націй у вирішенні проблем внутрішньо переміщених осіб в Україні.....	47
Кутузова Н.Г., Кязымова Г.Х. К вопросу о воспитании патриотизма в условиях вступления Украины в ЕС.....	52

Марахина Е.Л. Феномен «соціального безум'я» в українському обществі.....	54
Овчаренко Т.Д. Патріотичне виховання студентів – найважливіший напрямок виховної роботи в сучасних умовах.....	56
Прилуцька А.Є. Університетська наука та її роль у формуванні аксіосфери сучасного українського суспільства.....	59
Татакі Д.Д. До питання про шляхи реформування пенсійної системи України.....	62

СЕКЦІЯ 4 «ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СВІТІ, УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ, ДЕРЖАВІ ТА ЕКОНОМІЦІ»

Гегечкорі О.В., Семенов С.С. Екологічна глобалізація та світоглядна культура.....	66
Іващенко А.Г. Проблеми банківського кредитування малих та середніх підприємств України.....	68
Кучерук М.С. Проголошення Незалежності, «Помаранчева» революція, Революція Гідності: ланки одного ланцюга?.....	72
Піча В.М. Україна в просторі сучасного європейського співтовариства.....	75

СЕКЦІЯ 5 «ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ»

Грушицька І.Б., Ляшенко Д.О. Розвиток та трансформація партійної системи в Україні.....	77
Пелевин Е.Ю., Мамонтова Э.В. Место и роль историко-архитектурного наследия в формировании концептуальных основ государственной политики памяти.....	80
Шановська О.А. Політико-культурна зумовленість сучасних транзитологічних проблем: вплив інтегруючого чинника на стан політичної системи в Україні.....	83

СЕКЦІЯ 6 «СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ: ФІЛОСОФСЬКИЙ, ІСТОРИЧНИЙ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ»

Агафонова Є.О. Стереотипи про Україну в сприйнятті європейських країн.....	86
Бандус В.О. Діяльність В.О. Добровольського на посаді завідуючого кафедрою «деталі машин» ОПІ (1923-1941 рр.).....	89
Воробйова Г.В. Материнська відзнака	91

Грицюта О.О. Внесок Київського відділення Російського Технічного Товариства у розвиток технічної освіти.....	94
Зазимко Н.С. Отказ от вредных привычек как фактор здорового образа жизни.....	97
Іваніченко Л.М. На шляху до свободи: боротьба Н. Махна проти комуністично-більшовицьких «визволителів».....	100
Корнієнко К.В. Еволюція політичних поглядів Д. Дорошенка.....	105
Моїсеєва Т.М. Єврейські богадільні у дожовтневий час (статутні принципи діяльності).....	107
Нестеренко О.П. Історія берестяного промислу в Україні.....	109
Ницевич А.Д. Проблемы экологии городского Автомобільного транспорта.....	113
Петелкакі В.Ф., Петелкакі В.В., Чередніченко Т.М. Плавання як елемент професійно-прикладної фізичної підготовки.....	117
Федорова А.И. Старообрядцы-поповцы г. Одессы в начале XX в.....	119

СЕКЦІЯ 7 «ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ»

Білоусов О.С. Міжнародне політико-правове співробітництво у подоланні «цифрової нерівності».....	122
Василенко О.П., Нірян О.П. Нормативно-правові аспекти електронного документообігу в Україні.....	126
Гибински Л. Опыт Болгарии в построении электронного управления...128	
Кубко В.П. Організаційне забезпечення комунікативної Стратегії туристичної компанії.....	131
Кубко В.П., Компанієць І.І. Застосування консалтинговими службами сучасних методик для пошуку раціональних рішень проблем підприємства.....	134
Мельник О.В. Вплив міфології Радянського Союзу на інформаційну політику України (2014-2017 рр.): за матеріалами Інтернет-ресурсів.....	136
Онуфрієнко Л.В. Документування господарської діяльності підприємства харчової промисловості ТОВ «Групи компаній «Содружество».....	139
Спрінсян В.Г. Понятійний апарат документаційного менеджменту.....	140
Сторчак Д.В. Документаційне забезпечення навчально-методичної діяльності кафедри як структурного підрозділу ВНЗ.....	144
Татакі О.О., Московська Ю.А. Бізнес-план як необхідний аналітичний документ започаткування власної справи.....	145

відносин. Щодо трансформацій сучасної реальності українського суспільства, то воно ускладнюється супроводжуваними його політичними, економічними кризами, недовірою до державних інституцій, громадських організацій. Тому спілкування, як одне із базисних підстав соціальності – є важливою для розгляду проблематики, бо воно фіксує ступінь відчуженості, соціальну дистанцію між різними суб'єктами, дає спробу знайти механізми нової солідаризації соціуму в трансформаційних процесах українського суспільства.

Література:

1. Каган М.С. Мир общения: проблема межсубъектных отношений / М.С. Каган. – М.: Политиздат, 1988. – 319 с.
2. Леонтьев Д.А., Ханина И.Б. К проблеме общения в работах А. А. Леонтьева / Д.А. Леонтьев, И.Б. Ханина // Культурно-историческая психология. – 2011. – № 1. – С. 20-27.
3. Маслоу А. Мотивация и личность. 3-е изд. /А. Маслоу [Пер. с англ.] – СПб.: Питер, 2009. – 352 с.
4. Митрова Н.О., Мигаенко К.С. Общение как социально психологическая и коммуникационная категория [Электронный ресурс] / Н.О. Митрова, К.С. Мигаенко. // Новые технологии. – 2007. – № 4. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/obschenie-kak-sotsialno-psihologicheskaya-i-kommunikatsionnaya-kategoriya>

Кривдіна І.Б.

к. і. н., доцент, кафедра правознавства,
Одеський національний політехнічний університет
(Одеса, Україна)

РОЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Проблема такої соціальної категорії населення як внутрішньо переміщені особи (ВПО) протягом останніх трьох років в Україні стоїть достатньо гостро. Держава на законодавчому рівні закріпила поняття «внутрішньо переміщеної особи» як громадянина України, якого змусили або який самостійно покинув своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [3]. До того ж, в законодавстві детально прописано механізми захисту та види соціальної допомоги зазначеним особам. Допомога від міжнародних організацій, зокрема, від Організації Об'єднаних Націй, займає ключові позиції в сприянні вирішенню проблем внутрішньо переміщених осіб в Україні. Основним завданням дослідження є визначення ролі ООН у таких

процесах: загальна характеристика основних міжнародних документів, виданих під її егідою в різні роки, а також напрямів практичної діяльності організації з надання гуманітарної допомоги ВПО.

Основоположним документом у сфері захисту внутрішньо переміщених осіб на міжнародному рівні є Керівні принципи з питань про переміщення осіб усередині країни 1998 р., видані Комісією ООН з прав людини, у 30 принципах якого визначено нормативні основи праворозуміння того, у чому полягає відповідальність держави, під юрисдикцією якої перебувають внутрішньо переміщені особи [1]. Хоча Керівні принципи не є міжнародним договором, не підлягають ратифікації та обов'язковому виконанню, вони відображають існуючі норми міжнародного права, деталізують їх та пояснюють, як їх можна застосовувати в контексті внутрішнього переміщення громадян, тому їх авторитетність є загальноновизнаною.

Іншими міжнародними актами в цій сфері, що мають менш всеосяжний характер, є: висновки виконкому УВКБ ООН: № 75 (XLV) «Особи, переміщені в середині країни» (1994 р.), № 80 (XLVII) «Всеохоплюючий та регіональний підходи в середині системи захисту» (1996 р.), № 87 (L) «Загальний висновок з міжнародного захисту» (1999 р.), № 108 (LIX) «Загальний висновок з міжнародного захисту» (2008 р.), а також «Принципи реституції житла та майна біженців та переміщених осіб» (2005 р.), «Захист внутрішньо переміщених осіб та надання їм допомоги: Записка Генерального секретаря Генеральної Асамблеї ООН» (2010 р.), «Робота з національними або етнічними, релігійними та мовними меншинами та корінними народами в умовах примусового переселення» (2011 р.), «Захист біженців та змішана міграція: Десятикомпонентний план у дії» (2011 р.), «Робота з особами з обмеженими фізичними можливостями в умовах переміщення» (2011 р.), «Права людини внутрішньо переміщених осіб» (2012 р.), «Робота з особами похилого віку в умовах переміщення» (2013 р.) та ін. [1].

Аналіз тексту зазначених документів дає змогу прослідкувати певну еволюційність у підходах до висвітлення шляхів вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб у міжнародних документах, прийнятих ООН: якщо у 90-х роках XX століття документи носили узагальнюючий характер й визначали основні напрями роботи із зазначеною соціальною категорією у різних країнах, то на початку XXI століття у зв'язку з наростаючими масштабами явища вимушеного переселення всередині все більшої кількості країн та його ускладненням, увага починає приділятися деталізації та урізноманітненню підходів надання допомоги ВПО.

Практична діяльність Організації Об'єднаних Націй з надання гуманітарної допомоги ВПО проходить в рамках Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), яке забезпечує захист і допомогу не тільки біженцям, а також внутрішньо переміщеним особам у

різних країнах світу. Коли гуманітарні кризи стали більш складними, УВКБ ООН розширило як кількість, так і типи організацій, з якими воно працює. Серед агентств системи ООН, які співпрацюють з УВКБ ООН - Світова продовольча програма (СПП), Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Програма розвитку ООН (ПРООН), Управління з координації гуманітарних справ (УКГС) та Верховний комісар ООН з прав людини. Серед інших організацій - Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ), Міжнародна федерація товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця (МФЧХ), Міжнародна організація з міграції та більш ніж 570 неурядових організацій [4].

Основними видами допомоги УВКБ ООН внутрішньо переміщеним особам в Україні (за даними Огляду гуманітарної діяльності УВКБ ООН у сфері допомоги внутрішньо переміщеним особам в Україні у 2014 р.) є:

1) технічна допомога органам державної влади:

- 22. 10. 2014 р. УВКБ ООН, Міністерство соціальної політики України та грузинський Фонд інновацій та розвитку підписали Меморандум про співробітництво, який передбачає надання технічної допомоги Міністерству (207 ноутбуків, 87 багатофункціональних пристроїв та 110 принтерів) для запровадження системи реєстрації та обліку внутрішньо переміщених осіб із Криму та сходу України загальною сумою 2,5 млн. гривень/160000 доларів;
- 10.11.2014 р. підписано Меморандум про співпрацю між Державною службою України з надзвичайних ситуацій та УВКБ ООН, який передбачає надання технічної допомоги ДСНСУ для покращення ефективності її роботи у питаннях, пов'язаних із ВПО (сума 58000 доларів);
- 03.03.2014 р. УВКБ ООН передало місцевим органам влади Київської, Луганської, Херсонської, Львівської і Дніпропетровської областей більше ніж 500 000 гривень у рамках технічної допомоги.

2) грошова допомога:

- 250000 доларів було направлено на створення мережі юридичних консультантів в Києві, Одесі, Дніпропетровську, Харкові, Львові, Маріуполі, Запоріжжі та Закарпатті для покращення надання правової допомоги ВПО (з допомогою партнера УВКБ ООН «Право на захист»);
- 176 000 доларів для надання соціальної допомоги ВПО у Львівській, Київській і Херсонській областях (з допомогою виконавчого партнера УВКБ ООН «Крим SOS»);
- 1300000 грн. / 87000 доларів для посилення спроможності місцевих НУО, які допомагають переселенцям в Дніпропетровській, Запорізькій та Вінницькій областях.

в) гуманітарна допомога:

- УВКБ ООН розвиває співпрацю з Національним Товариством Червоного Хреста в Україні для надання непродуктової гуманітарної допомоги для 5000 ВПО, розміщених в різних регіонах України. Перші 625 пакетів вже були роздані у липні-серпні в Харківській області як пілотний проект, таким чином було охоплено близько 1,700 осіб;
 - станом на 21.11.2014 р. УВКБ ООН роздано більше ніж 37300 ковдр, 23300 наборів постільної білизни, 25800 рушників, 6800 наборів одягу, 2200 кухонних наборів та 8200 продуктових наборів. Роздачі, як прямі, так і через партнерів, мали місце на територіях Донецької і Луганської областей, уражених конфліктом, областей, які прийняли найбільшу кількість ВПО (Харківська, Дніпропетровська, Запорізька та Київська). Для вирішення питань, пов'язаних із підготовкою до зими, УВКБ ООН придбало 50000 зимових наборів одягу та 80000 ковдр;
 - УВКБ ООН з нашим партнером «People in Need» планують відремонтувати та зробити придатними для зими наступні 12 місць компактного проживання в Харківській та на півночі Донецької області. Загалом 47 будівель знаходяться на різних етапах реконструкції. Триває реконструкція місць компактного проживання в Харківській, Луганській, Донецькій, Дніпропетровській і Запорізькій областях через пряме залучення УВКБ ООН або через взаємодію з органами місцевої влади;
 - УВКБ ООН направило 400000 квадратних метрів міцного тарпауліну, призначеного для швидкого ремонту у східних областях України. В кінці жовтня почалася роздача 47000 квадратних метрів покриття в Луганській і південній частині Донецької області, що дасть змогу зробити термінові ремонти будівель 5468 потерпілим. УВКБ ООН також планує передати першу партію 8580 безазбестових листів шиферу для здійснення першочергових ремонтів будинків, уражених конфліктом.
- г) програма фінансової допомоги ВПО:
- УВКБ ООН поступово розширює свою програму фінансової допомоги для вразливих родин ВПО на всі області України, до яких відбувається переселення. Проект підтвердив ефективність задоволення першочергових потреб найбільш нужденних родин ВПО, зокрема батьків-одинаків, родин з 3 або більше дітьми, а також недієздатних родин або родин із спеціальними потребами. УВКБ ООН планує надати фінансову допомогу 11000 ВПО до кінця 2014 року, допомога ще 8000 осіб буде надана на початку 2015 року;
 - одноразова фінансова допомога була надана 1442 родинам / 4087 ВПО у Львівській, Київській, Дніпропетровській та Вінницькій областях на загальну суму 7607000 грн. / 503000 дол.
 - Почалася видача допомоги в Закарпатській, Одеській, Херсонській, Запорізькій областях, а також відбудеться другий раунд виплат у

Дніпропетровській та Вінницькій областях, покриваючи 2756 родин / 6259 ВПО на загальну суму 13276500 грн. / 885000 дол.

- Чернівецька, Хмельницька, Житомирська, Чернігівська, Черкаська, Тернопільська, Кіровоградська, Миколаївська, Рівненська області та місто Київ поступово приєднуються до програми фінансової допомоги, маючи в списку 3104 вразливих родин / 8067 ВПО, з 16268250 грн. / 1000000 дол. для роздачі. Території Луганської і Донецької областей під контролем українського уряду знаходяться в процесі збору даних отримувачів фінансової допомоги від УВКБ ООН.

д) гранти самозабезпечення для ВПО:

- у 2014 році діяла програма грантової допомоги ВПО, що включала малі бізнес-гранти та гранти на облаштування житла. Програма реалізована із залученням НУО «Крим SOS», виконавчого партнера УВКБ ООН. УВКБ ООН вже виплатило 1118188 грн. / 74500 дол. 40 отримувачам, в той час як загальна сума затверджених грантів складає 2981856 грн. / 198000 дол., які отримують 85 ВПО з Криму та Донбасу [2].

УВКБ ООН до сьогоднішнього дня продовжує підтримувати уряд та громадські організації, а також надає допомогу безпосередньо найбільш вразливим переміщеним особам в Україні.

Таким чином, роль Організації Об'єднаних Націй у вирішенні проблем внутрішньо переміщених осіб в Україні важко переоцінити. Документи, присвячені вирішенню проблеми біженців та внутрішньо переміщених осіб у світі, що були видані ООН, стали тією базою, на яку спиралися українські законодавці при розробці та прийнятті нормативно-правових актів, що складають законодавство про внутрішньо переміщених осіб у нашій державі. А практична діяльність УВКБ ООН з надання різноманітних видів допомоги ВПО дала змогу багатьом особам у скрутній життєвій ситуації відчувати турботу про себе не тільки з боку рідної держави, а й міжнародної спільноти також.

Література:

1. Внутренне перемещенные лица: УВКБ ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.refworld.org.ru/idps.html>
2. Допомога внутрішньо переміщеним особам в Україні: УВКБ ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unhcr.org.ua/uk/?option=com_content&view=article&layout=edit&id=1330
3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.14 р. № 1706-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
4. Що таке УВКБ ООН? Основні факти: УВКБ ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unhcr.org.ua/uk/kontakti/osnovni-faktim/354-scho-take-uvkb-onn>